

« zurück blättern vor »

PLUDER subst. m., ab 1567; auch *pludry*. 1) pl. ‘weite, bauschige Hose, Pumphose’ – ‘szerokie, bufiaste spodnie’: 1567 BielSat B3v, SPXVI *Owy pludry opuchłe szkárpety / mostárdy / Niedawno tho tu przyniośł włoſki narod hárdy*. o 1582 Papr.Tr. B b, L *J Szwedby gębę nadął równo z swemi pludry, Niechno na plac wyiedzie*. o 1585 ReszPrz 48, SPXVI *chciał bym mu [...] powiedzieć áby mię wpludry etc. cáłował*. o 1604 Jurk.Trag. 92 18 *Chyba, że stąd jagnięciem, stamtąd kozłem jedzie, / Nie wiem, czy mądrość w pludrach, czy w puncie usiędzie*. o 1596–1613 Volck Dict, Puz *Pludry [1613: Pludry]*. o †1608 Zbil.A 3 b, L *Dał sobie robić pludry iak wory*. o †1640 Nab.Poez. 71 21 *Na pludry respons lutrowe: [...] Nie chcę z tobą, Podstoli, ni w czym iść na udry, / Aleć przecie odpowiem na lutrowe pludry*. o (1650) 1692 Star.Ref. 18, L *W pludry się ubieramy, żebyśmy się wyrzekli z oyczyfnych obyczaiów*. o (1652–1661) 1959 Ł.Opal.Wyb. 319 *Drudzy [...] się poubierali / W pludry, a na to, żeby zaciągali / Knechtów*. o (1691) 1907 Pot.Ogr.Fr.2 367 *Toż skoro się nadprzykrzy, Hans : Fryt, fryt, nań woła. Kordasz tnie a ten znouw: fryt, fryt, mein Bruder. Ten: harazd bude i wryt, toż zemknąwszy pluder Łupi, nierozumiawszy niemieckiej modlitwy*. o (1733) 1935 Potocki A., PSB *żeby się na koniec na tym nie stało, że się wszyscy na niego [Augusta II] zgodzą, [...] a tak z pluder nie wylizemy*. o 1763 Mon. s.172, DOR *Bo czyż to ma być grzeczność przy panach i osobach godnych, damach dystyngowanych rozwalać się po kanapach i krzesłach, ręce w pludry włożywszy*. o (vor 1792) 1951 Kit.Opis 343 *roznity się jedne od drugich kamizelkami i obszlagami tudzież pludrami*. o (1848) 1924 Morawski 154 *W każdej takiej damie widziałem tylko pedanta bez pluder i nic więcej*. o (1880–1889) 1953 Łus 194, NOWOK *oj! trzepaliśmy Niemiaszków, trzepali! aż pludry gubili*. o [LBel.] (1930–1931) 1939 Brück.Kult.III 41, DOR *Uniformy były niemieckie, mundur czerwony a pludry wedle pułków różnokolorowe*. – SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW (m.u.), DOR (przestarz.).

2) ‘verächtlich, beleidigend über einen Deutschen’ – ‘pogardliwie, obelżywie o Niemcu’: †1696 Pot., SW *Tak s[ł]ię tam byli w pludry, tak i w Węgry wpaśli, że przed niemi jako śnieg, jako stoma gaśli*. o 1898 Mucha nr 30 s.3, WIECZ *Jak to! – krzyknął ten nieznośny pluder*. o (†1902) 1950–1953 Dygas.Now.VII 59, DOR *Cały Pińczów jedynie o Walnerze mówił. Malcy aż do klasy czwartej włącznie nazywali go pludrem, kartoflarzem, pudtem, szwabem i nazwiska te wypisywali na ścianach*. o [LBel.] 1907 Trub.nr 3 s.3, WIECZ *Niech mi się tu pluder zjawi, to go miotłą po kopycie!* – SW (pog.), DOR (przestarz.). o **Var:** *pluder* subst. m., (1691) 1907 Pot.Ogr.Fr.2 367 o [LBel.] 1907 Trub.nr 3 s.3, WIECZ – SW, DOR (przestarz.); *pludry* subst. pl., 1567 BielSat B3v, SPXVI o [LBel.] (1930–1931) 1939 Brück.Kult.III 41,

DOR – SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR (przestarz.). ◇ **Etym:** nhd. *Pludern* subst. pl., ‘die hervorquellenden Bäusche der Pluderhosen’, GRI, nur für Inh. 1. ◇ **Konk:** *hajdawery* subst. pl., bel. seit 1839–1841, DOR, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 1; *szarawary* subst. pl., bel. seit 1600, L, zuerst geb. CN, nur für Inh. 1. ↑*pluderchozy*, ↑*rajtuzy*, ↑*szwab*. ◇ **Der:** *pluderki* subst. pl., ‘Diminutiv zu *pludry*’, 1646 Star.Dw. 42, L *Okretnicy miewaią pluderki, abo raczéy szarawary białe*. ○ [LBel.] 1906 Gam.Op. 48, WIECZ, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *pludrzasty* adj., ‘weit, bauschig fallend’, [hapax] (1658) 1769 Fred.Ad. 74, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *pludrak* subst. m., ‘einer, der Pumphosen anhat’, 1674 Kchow.Fr. 46, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *pludrak* subst. m., ‘Deutscher’, (1690–1695) Mitte 18. Jh. SłPas 63r, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 2; *pludrować* v. imp., ‘deutsch reden’, [hapax] 1892 Kolce nr 5 s.2, WIECZ *Chtopaczek nauczył się dobrze “parłować” i “pludrować”*. Nur für Inh. 2; *pludrzyisko* subst. n., vor 1908 SW, zuerst geb. SW, nur für Inh. 1. ♦ Seit dem Ende des 16. Jhs. gelten die Pluderhosen als typischer Bestandteil der schwedischen, später vor allem der deutschen Kleidung (vgl. Belege von Papr[ocki] Tr., L, 1691 Pot[ocki] Ogr.Fr. sowie 1880–1889 Łus[akowski], NowoK). Vgl. auch die Verbindung von Deutschen (wie übrigens auch von Schweden) mit dem Lutheranismus, so im Beleg von 1691, und das Wortspiel *pludry* ‘Pluderhose’ – ‘Sachsen’ im Beleg von 1733 (PSB). So kann die metonymische Übertragung (Kontiguität) *pludry* pl. ‘die Deutschen’ entstanden sein und als Rückbildung davon *pluder* sg. Es wäre aber auch möglich, daß *pluder* sg. ‘Deutscher’ eine Rückbildung (Entsuffigierung) von *pludrak* (s.o.) ist. Die Form *pludry* von 1596–1613 ist wohl ein Druckfehler. Vgl. ↑*pluderchozy*.

« zurück blättern vor »